

ВИСНОВОК
на проект Закону України
«Про внесення змін до деяких законів України
щодо забезпечення якості навчальної літератури та засобів навчання»

У законопроекті пропонується внести зміни до законів України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту», які спрямовані, як зазначається у п. 2 пояснювальної записки до нього, на «встановлення чітких вимог до якості навчальної літератури та засобів навчання, насамперед тих, які використовуються у закладах повної загальної середньої освіти, та механізму перевірки дотримання цих вимог».

Як впливає зі змісту пояснювальної записки (п. 1), необхідність прийняття законопроекту обґрунтовується поганою якістю навчальної літератури, насамперед шкільних підручників, які містять дискримінаційні вислови та зображення (випадки дискримінації на підставі статі, раси, етнічного походження, стану здоров'я, складу сім'ї тощо).

Головне управління, розглянувши законопроект, вважає за доцільне висловити щодо нього такі зауваження та пропозиції.

1. Насамперед зазначимо, що відповідно до ст. 4 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», який визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина, його дія поширюється на відносини між юридичними особами публічного та приватного права, місцезнаходження яких зареєстровано на території України, а також фізичними особами, які перебувають на території України практично у всіх сферах суспільних відносин, у тому числі, у *сфері освіти*. Згідно з ч. 2 ст. 6 цього Закону всі форми дискримінації з боку державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, юридичних осіб публічного та приватного права, а також фізичних осіб забороняються.

З огляду на зазначене, включення положень, які тим чи іншим чином забороняють дискримінацію в галузеве законодавство є недоцільним. Крім того, це може породити прецедент щодо необхідності включення антидискримінаційних положень і до інших законодавчих актів, що вбачається зайвим. Більш логічним вбачається врегулювання на основі положень Конституції України (наприклад, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (ч. 2 ст. 24); шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка (ч. 1 ст. 51)) та законів України питань їх виконання в підзаконних нормативно-правових актах.

2. При викладенні ст. 75 Закону України «Про освіту» (далі – Закон) у новій редакції пропонується виокремити повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки в частині здійснення наукового і

методичного забезпечення освіти. Зазначимо, що відповідні зміни потребують узгодження зі ст. 64 цього Закону, в якій визначаються повноваження цього органу. Так, наприклад, повноваження щодо затвердження стандартів освіти (абз. 8 ч. 1 ст. 64) та типових освітніх програм (абз. 24 ч. 1 ст. 64) вже покладені на центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, а тому не потребують дублювання у інших нормах Закону (ч. 1 ст. 75 Закону в редакції проекту). На нашу думку, з точки зору законодавчої техніки, всі повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, у тому числі, щодо здійснення наукового і методичного забезпечення освіти, доцільніше акумулювати в одній ст. 64 Закону, а не розміщувати їх по всьому тексту.

3. У законопроекті пропонується доповнити Закон положенням, відповідно до якого «навчальна література та засоби навчання, які використовуються в освітньому процесі у закладах освіти, мають бути створені з дотриманням вимог академічної доброчесності, повинні мати науковий характер і не можуть містити висловлювань, зображень, відео- чи аудіоматеріалів дискримінаційного характеру, крім випадків, коли такі висловлювання, зображення, відео- чи аудіоматеріали використовуються для ілюстрування чи пояснення явищ дискримінації» (нова ч. 3 ст. 75 Закону у редакції проекту). Разом з цим, аналогічним за змістом положенням пропонується доповнити також Закон України «Про повну загальну середню освіту» (нова ч. 5 ст. 7). При цьому, механізм реалізації відповідного положення пропонується передбачити тільки у Законі України «Про повну загальну середню освіту» (нові ч.ч. 5-6 ст. 52).

Враховуючи те, що Закон регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти (преамбула Закону), та поширюється на всю систему освіти в країні, відповідні положення варто передбачити тільки у цьому Законі, щоб виключити дублювання одних і тих самих нормативних приписів в різних законах.

4. Потребує додаткового обґрунтування пропозиція законопроекту щодо виключення зі ст. 75 Закону положень, які визначають статус та повноваження Національної академії педагогічних наук України (ч. 2 чинної редакції ст. 75). Така пропозиція виходить за межі предмету законопроекту. Крім того, зауважимо, що, оскільки Національна академія педагогічних наук України згідно ст. 18 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» належить до однієї з національних галузевих академій наук в Україні, то порядок організації та особливості її діяльності повинні регулюватись цим спеціальним Законом.

5. Законопроект потребує відповідного техніко-юридичного вдосконалення.

5.1. У змінах до ст. 52 Закону України «Про повну загальну середню освіту» вживається неповна назва «центральный орган виконавчої влади у сфері освіти» замість «центральный орган виконавчої влади у сфері освіти і науки».

5.2. Зауважимо, що відповідно до вимог законодавчої техніки перехідні положення законопроекту, зазвичай, застосовуються, у разі, якщо потрібно врегулювати відносини, пов'язані з переходом від існуючого правового регулювання до бажаного, того, яке має запроваджуватися з прийняттям нового

закону. Разом з тим, розділ II законопроекту не містить таких положень, а складається тільки з прикінцевих положень.

6. Не можна погодитись із пропонуваним порядком набрання чинності Законом, проект якого розглядається, – «з дня, наступного за днем його опублікування» (п. 1 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення»). Адже реалізація положень проекту потребує оновлення підзаконної нормативно-правової бази, на яке Кабінету Міністрів України дається шість місяців (п. 2 розділу II проекту), та здійснення низки практичних заходів. У зв'язку із цим, на думку Головного управління, Закон повинен вводиться в дію щонайменше через шість місяців після дня його опублікування.

Узагальнюючий висновок: за результатами розгляду у першому читанні законопроект доцільно повернути суб'єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: В. Грицак

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: БАБАК СЕРГІЙ ВІТАЛІЙОВИЧ
Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA10400000094701A00F795AD01
Дійсний до: 17.08.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 04-24/3-2020/165119 від 23.09.2020

203960